

Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van de Duitse militaire begraafplaatsen te Hooglede en Menen-Wevelgem

DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING EN RUIMTELIJKE ORDENING,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juli 2004 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 15 oktober 2004, 23 december 2005, 19 mei 2006, 30 juni 2006, 1 september 2006, 15 juni 2007, 28 juni 2007, 10 oktober 2007, 14 november 2007, 5 september 2008 en 22 september 2008;

Gelet op het ministerieel besluit van 24 december 2007 houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van de Duitse militaire begraafplaatsen te Hooglede en Menen-Wevelgem;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 06 november 2008,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006:

1° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Duitse militaire begraafplaats van Hooglede, gelegen te

Hooglede (Hooglede), Beverenstraat ZNR;

bekend ten kadaster:

Hooglede, 1e afdeling, sectie C, perceelnummers 270A, 270B.

2° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Duitse militaire begraafplaats van Menen-Wevelgem, gelegen te

Menen (Menen), Groenestraat ZNR;

Wevelgem (Wevelgem) Kruisstraat ZNR;

bekend ten kadaster:

Menen, 2e afdeling, sectie C, perceelnummers 177G, 177H, 177K, 177L;

Wevelgem, 1e afdeling, sectie A, perceelnummer 195B.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het uitzonderlijke karakter van volgende intrinsieke waarde gemotiveerd:

De Duitse militaire begraafplaats van Hooglede wordt beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de militair-historische waarde:

De Duitse militaire begraafplaats van Hooglede is één van de vier grote Duitse verzamelbegraafplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen, naast die van Menen, Langemark en Vladslo.

Hooglede maakte tijdens de oorlog deel uit van het Duitse 'etappegebied'. De begraafplaats is ontstaan in 1917, toen het aantal medische voorzieningen in Hooglede verhoogd werd tijdens de Derde Slag bij Ieper. Het kerkhof van Hooglede volstond niet meer voor het toegenomen aantal doden, die in de gemeente moesten begraven worden. Er dienden nieuwe begraafplaatsen aangelegd te worden, waaronder 'Ehrenfriedhof Hooglede Ost' langs de Beverenstraat. Door na-oorlogse concentraties van begraafplaatsen uit de omgeving zou 'Hooglede-Ost' in de jaren '30 met meer dan 8240 doden de tweede grootste Duitse militaire begraafplaats worden. Tijdens de nieuwe concentratiegolf van de jaren '50, toen het aantal louter Duitse begraafplaatsen in Vlaanderen uit de Eerste Wereldoorlog gereduceerd werd tot 4 verzamelbegraafplaatsen, kwamen er in Hooglede geen graven meer bij.

- Artistieke waarde en historische waarde, meer bepaald architectuurhistorische waarde:

De aanleg van de begraafplaats gebeurde in de jaren '30 door de 'Amtlicher Deutscher Gräberdienst'. De graftekens bestonden uit houten kruisjes met spitshoekig dak, die heel dicht opeen geplaatst waren. Achteraan op de begraafplaats werd de 'Ehrenhalle' gebouwd met stenen, afkomstig van het Duitse paviljoen dat op de wereldtentoonstelling van Parijs in 1928 had gestaan. In de jaren '50 werden er onder leiding van Robert Tischler, de hoofdarchitect van de 'Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge', enkele wijzigingen doorgevoerd, waaronder het reduceren van het aantal rondbogen van de 'Ehrenhalle', waardoor er in het gebouw 2 ruimtes gecreëerd werden. Ingrijpender voor het uitzicht was het vervangen van de houten kruisjes door metalen plaatjes, die op hun beurt in de jaren '70 vervangen werden door liggende granieten graftekens.

De begraafplaats is tegen een licht stijgend terrein aangelegd, dat bovenaan aan de noordkant uitmondt bij de 'Ehrenhalle'. De graftekens zelf bestaan uit liggende granieten grafstenen, waarop de namen gegrift zijn. Groepjes van 5 basalten kruisen duiken op regelmatige afstand uit dit grafveld op. De begraafplaats was aanvankelijk geconcipieerd als 'Rasenfriedhof' ('Rasen'=gazon), maar bij de inrichtingswerken van de jaren '50 ging men over tot het concept van 'blühender Gräberfeld': tussen de rijen graven werd dopheide aangeplant, later langs de randen aangevuld met klimop. Grote bomen zorgen voor een ingetogen sfeer.

Blikvanger op de begraafplaats is ongetwijfeld de 'Ehrenhalle' op het hoogste punt, met rondbogen die aan de kant van de begraafplaats open zijn. Van hieruit is een panoramische kijk op de omgeving mogelijk. In de hal is een kleurrijke, christelijk geïnspireerde mozaïek aangebracht. In de westelijke ruimte zitten de registers in een bronzen schrijn die geplaatst is op een praalgraf uit diabaas.

- Sociaalculturele waarde:

Op de Duitse militaire begraafplaats van Hooglede zijn elementen aanwezig, die verwijzen naar de 'Kult um den gefallenen Soldaten', een cultus ontstaan tijdens het interbellum waarbij de offerdood van de soldaten wordt voorgesteld als het lijden van Christus. De mozaïek in de 'Ehrenhalle' verwijst expliciet naar het christelijk geloof: Christus wordt als wereldrechter voorgesteld, die de stenen tafels met Alpha en Omega vasthoudt, met links van hem 2 soldaten, rechts van hem 2 vrouwen. Deze afbeelding verwijst naar de soldaten als rechtvaardige mannen, die in de hemel worden opgenomen.

De Duitse militaire begraafplaats van Menen wordt beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de militair-historische waarde:

De Duitse militaire begraafplaats van Menen is één van de vier grote Duitse verzamelbegraafplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen, naast die van Vladslo, Langemark en Hooglede. Met meer dan 48.000 doden is het bovendien de grootste Duitse militaire begraafplaats van West-Europa.

De gemeente Menen maakte tijdens de Eerste Wereldoorlog deel uit van het Duitse 'etappegebied'. De begraafplaats bij het 'Meenen Wald' werd vanaf 1917 aangelegd. Tegen het einde van de oorlog lagen er een 2500-tal Duitsers begraven. Door concentraties tijdens het interbellum zou dit aantal groeien tot 6409 Duitsers. 'Meenen-Wald' was toen qua oppervlakte de grootste Duitse begraafplaats in België.

Toen in de jaren '50 de beslissing werd genomen om het aantal louter Duitse begraafplaatsen te reduceren tot 4 verzamelbegraafplaatsen, werd het 'Ehrenfriedhof Meenen-Wald' uitgebreid met meer dan 40.000 graven, afkomstig uit een 50-tal kleinere begraafplaatsen.

- Artistieke waarde en historische waarde, meer bepaald architectuurhistorische waarde:

In 1929-1930 werd de begraafplaats aangelegd door de 'Amtlicher Deutscher Gräberdienst'. De graven bestonden uit zwarte kruisen, die in een grasvlakte tussen populieren en andere bomen geplaatst waren. Na de Tweede Wereldoorlog werden die vervangen door metalen plaatjes, die op hun beurt in de jaren '70 werden vervangen door de platliggende granieten grafstenen.

Onder leiding van Robert Tischler, de hoofdarchitect van de Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge, werd het toegangshek en de centrale kapel opgetrokken in 1958/'59. Vanaf het toegangshek en de rondbogige doorgang onder het bakstenen toegangshek kijkt men pal op deze centrale kapel. Dit achthoekige gebouw is opgetrokken uit zware, bruinroze zandstenen blokken met een rood pannendak. Binnen ondersteunt een achthoekige zuil uit gepolijste hardsteen met neo-byzantijnse en neo-romaanse motieven een kruisgewelf uit rode baksteen. Op de panden zijn goudkleurige religieuze voorstellingen op mozaïeken aangebracht.

Het concept van 'Rasenfriedhof' is nog steeds van toepassing op de begraafplaats. De meer dan 48.000 doden liggen in een grasvlakte onder liggende granieten grafstenen, waarop doorgaans 20 namen vermeld staan. Hier en daar steken groepjes van 2 kruisjes uit basaltlava uit het gras uit. Bomen (eiken, esdoorn, es) op de begraafplaats en een groenscherm rondom rond versterken de ingetogen sfeer die overheerst.

- Sociaalculturele waarde:

De mozaïeken in de centrale kapel verwijzen naar de 'Kult um den gefallenen Soldaten', het ideeëngoed dat tijdens het interbellum zin poogde te geven aan de zware menselijke verliezen van de oorlog. In de mozaïeken worden de verrezen soldaten in een sacrale sfeer gebracht met voorstellingen van het hemelse Jeruzalem, engelen en andere christelijke symboliek.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994 en 22 augustus 2006).

Brussel,

22 JAN. 2009

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening

Dirk VAN MECHELEN